

Eduskunnan hallintovaliokunta

Viite: Kirjallista lausuntoa koskeva hallintovaliokunnan pyyntö 29.9.2021

Asia: Valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteko, VNS 4/2021 vp

ASiantuntijalausunto

Svenska Finlands folkting kiittää mahdollisuudesta kirjallisen lausunnon antamiseen valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selosta ennen valiokunnan 29.10.2021 järjestettävää kokousta. Folktinget ottaa kantaa selontekoon lakisääteisen tehtävänsä mukaisesti, eli ruotsinkielisen väestön kielellisten oikeuksien edistämisen kannalta (laki Svenska Finlands folkting -nimisestä järjestöstä 1331/2003).

Johdanto

Valtioneuvoston selonteossa kuvaillaan Suomen sisäistä turvallisuustilannetta ja siihen liittyviä muutostekijöitä. Selonteon tavoitteena on sisäisen turvallisuuden kehittymisen turvaaminen jatkossa siten, että Suomesta tulee entistä turvallisempi maa kaikille ihmisille ja ihmisryhmille tulevaisuudessa.

Turvallisuusviranomaisilla on ratkaiseva merkitys sisäisen turvallisuuden takaamisessa onnettomuuksien, häiriöiden ja rikosten sattuessa. Turvallisuutta parantavien toimien keskeisenä tavoitteena on perus- ja ihmisoikeuksien turvaaminen. Selonteon kuvauksessa koskien tavoitetta siitä, että Suomi olisi maailman turvallisim maa vuonna 2030 tuodaan esiin kielellisten oikeuksien toteutuminen:

- Kansalaisten kielellisten oikeuksien tosiasiallinen toteutuminen turvataan (5.1) ja
- koulutuksella ja henkilöstön rekrytoinnilla huolehditaan siitä, että turvallisuusviranomaisten tosiallinen palvelukyky turvataan suomen ja ruotsin kielellä (erityisesti poliisi, hätäkeskus ja pelastus, 5.5.1).

Folktinget ottaa jäljempänä erityisesti kantaa kohdan 5.5.1 kirjaukseen ja sen merkitykseen kielellisten oikeuksien toteutumisen kannalta.

Ruotsin kielen taitoisen ammattihenkilöstön koulutus

Turvallisuusviranomaisiin otetaan yhteyttä usein tilanteissa, joissa ihmisten henki, terveys, turvallisuus tai omaisuus ovat uhattuina. Viranomaisilla tulee näin ollen olla kielelliset valmiudet siihen, että ne voivat neuvoa ja auttaa myös akuuteissa tilanteissa maamme molemmilla kansalliskielillä, ruotsiksi ja suomeksi.

Folktinget toteaa, että ruotsin kielen taitoisen henkilöstön saatavuudella on ratkaiseva merkitys sille, että julkiset turvallisuuspalvelut kyetään turvaamaan käytännössä sekä ruotsiksi että suomeksi. Avainasemassa on ruotsin kielen taitoisen ammattihenkilöstön kouluttaminen poliisitoimessa, hätäkeskustoiminnassa ja pelastustoimessa. Pelastustoimessa ei kuitenkaan ole järjestetty ruotsinkielistä pelastajakoulutusta sitten vuoden 2012. Ruotsinkielisen kokopäiväisen pelastustoimen henkilöstön tarve on johtanut hyvin haastavaan tilanteeseen kaksikielisillä alueilla ja Ahvenanmaalla.

Tämän seurauksena Folktinget on keskustellut koulutustarpeesta sisäministeriön johdon kanssa. Ministeriössä meneillään olevassa hätäkeskustoiminnan ja pelastustoimen koulutusuudistuksessa kiinnitetään erityistä huomiota ruotsin kielen taitoisen ammattihenkilöstön tarpeeseen, minkä Folktinget on pannut tyytyväisenä merkille. Folktinget painottaa lisäksi, että myös selonteossa mainittu poliisien koulutusmäärien lisäys koskee myös ruotsinkielistä poliisikoulutusta. Ruotsin kielen taitoisten poliisien tarve koskee ensisijaisesti maan kaksikielisiä poliisilaitoksia ja Ahvenanmaan poliisiviranomaista.

Folktinget korostaa, että lisäksi on olemassa selkeä tarve vahvistaa ruotsin kielen taitoisen ammattihenkilöstön kouluttamisen rakenteellisia edellytyksiä kyseisillä hallinnonaloilla.

Hätäkeskustoiminnan ja pelastustoimen osalta olisi tärkeää, että koulutusta järjestettäisiin säännöllisesti maan kaksikielisillä alueilla, jotta ruotsin kielen taitoisten opiskelijoiden rekrytointi helpottuisi. Poliisitoimessa järjestetään säännöllisesti ruotsinkielistä poliisikoulutusta, mutta Poliisiammattikorkeakoulun ruotsinkielisen koulutusyksikön toimintaedellytyksiä tulee vahvistaa opettajaresurssien osalta.

Toimintaedellytyksiä on tarpeen parantaa myös maan kolmen kaksikielisen poliisilaitoksen viidessä alueellisessa poliisiyksikössä, joiden enemmistö- tai työkielenä on ruotsi. Näiden poliisiyksiköiden tehtävänä on kunkin poliisilaitoksen ruotsinkielisten poliisipalveluiden turvaaminen ja kehittäminen. Jotta nämä poliisiyksiköt kykenisivät hoitamaan tehtäviään lainsäätäjän tahdon mukaisesti, lainsäädännössä on kuitenkin tarpeen täsmentää niiden muodollista asemaa ja tehtäviä.

Kohdassa 5.5.1 mainitaan myös turvallisuusviranomaisten henkilöstön valinta. Folktinget viittaa rekrytointien merkitykseen ja toteaa, että viranomaisten tulee henkilöstön rekrytoinneissa varmistua siitä, että tehtäviin valittavilla henkilöillä on työtehtävien edellyttämä kielitaito.

Lopuksi Folktinget korostaa, että poliisitoimen, hätäkeskustoiminnan ja pelastuslaitoksen koulutustarpeeseen vastaamiseen tulee varata riittävä ja jatkuva rahoitus valtion talousarviossa.

Folktinget pyytää hallintovaliokuntaa kirjaamaan mietintöönsä, että

- **ruotsin kielen taitoisen ammattihenkilöstön säännöllinen koulutus maan kaksikielisillä alueilla (hätäkeskustoiminnassa ja pelastustoimessa) on edellytys kohdan 5.5.1 tavoitteen saavuttamiselle, ja että**
- **poliisitoimen, hätäkeskustoiminnan ja pelastustoimen ruotsin kielen taitoisen ammattihenkilöstön koulutus on turvattava siten, että sille varataan riittävä ja jatkuva rahoitus valtion talousarviossa.**

Turvallisuusviranomaisten ruotsinkieliset palvelut

Selonteon tavoitteen mukaan Suomesta tulee tulevaisuudessa entistä turvallisempi maa. Jokaisen tulee voida nauttia lakisääteisistä oikeuksistaan ja vapauksistaan ilman pelkoa ja turvattomuutta.

Folktinget toteaa, että turvallisuuden tunne kielellisessä mielessä liittyy usein läheisesti yksittäisten ihmisten mahdollisuuksiin käyttää omaa äidinkieltään ja siihen, miten heidät kohdataan viranomaisissa ja yhteiskunnassa ylipäätään.

Ruotsin- ja suomenkieliset kokevat turvallisuusviranomaisten palvelun omalla äidinkielellään hyvin eri tavoin. Tämä käy ilmi Kielibarometri 2020-tutkimusraportista (oikeusministeriön julkaisu 2021:3). Ruotsin- ja suomenkielisten paikallisten vähemmistöjen antamat arvosanat hätäkeskusten ja poliisiviranomaisen palveluista eroavat merkittävästi toisistaan. Ruotsinkieliset vastaajat ovat kokeneet, että viranomaisten ruotsinkielisissä palveluissa on puutteita ja lisäksi kielteistä suhtautumista velvollisuuteen antaa palveluita ruotsin kielellä. Haasteita on ollut tietyissä tapauksissa erityisesti kielellisessä kommunikaatiossa poliisin kanssa.

Folktinget toteaa tutkimustulosten olevan huolestuttavia monelta kantilta. Turvallisuusviranomaiset eivät noudata velvollisuuttaan huolehtia kielellisten oikeuksien toteutumisesta, jos ruotsinkielinen kommunikaatio on liian puutteellista tai jos sitä ei ole. Tämä voi viivästyttää tehokasta toimintaa ja pahimmassa tapauksessa vaarantaa ihmisten hengen ja terveyden. Kielteiset asenteet voivat aiheuttaa turhautumista ja turvattomuuden tunnetta viranomaisten toimenpiteiden kohteena oleville henkilöille, mikä ei myöskään vastaa selonteon tavoitetta.

Tähän viitaten Folktinget toteaa, että hallituksen on viipymättä harkittava toimenpiteitä, joilla vastataan niihin haasteisiin, jotka vaikuttavat turvallisuusviranomaisten kykyyn turvata ruotsinkielisten henkilöiden kielelliset oikeudet.

Ruotsin kielen taitoisen ammattihenkilöstön kouluttaminen on tässä olennainen toimenpide. Tärkeää on myös se, että turvallisuusviranomaisten ammatillisessa koulutuksessa ylipäättään tuodaan esiin perustuslain ja kielilainsäädännön mukaiset kielelliset oikeudet ja velvollisuudet sekä maamme kansalliskielillä annettavien palveluiden merkitys. Lisäksi on tärkeää, että kaikki opiskelijat saavat opetusta muun muassa Suomen kaksikielisyydestä ja kielellisistä olosuhteista, Ahvenanmaan maakunnan erityisasemasta ja pohjoismaisesta kytköksestä. Tämä lisää myös opiskelijoiden ymmärrystä siitä, miksi viranomaisten on toiminnassaan kyettävä kohtaamaan asukkaat sekä suomeksi että ruotsiksi.

Lopuksi Folktinget toteaa, että hallituksen on sekä hallitusohjelman että nyt käsiteltävänä olevan selonteon mukaan huolehdittava kielellisten oikeuksien toteutumisesta turvallisuusviranomaisten käytännön toiminnassa. Tämän tavoitteen toteuttaminen edellyttää hallitukselta tehokkaita ja pitkäjänteisiä toimenpiteitä. Tarkoituksena olisi, että uusi kansalliskielistrategia voitaisiin hyväksyä valtioneuvoston periaatepäätöksen muodossa ennen vuoden 2021 loppua, mikä tulisi nähdä tärkeänä osana tätä työtä.

Folktinget viittaa tähän lausuntoon sisältyviin kannanottoihinsa ja pyytää eduskunnan hallintovaliokuntaa huomioimaan ne mietinnössään.

Helsingissä 28. lokakuuta 2021

SVENSKA FINLANDS FOLKTING

Christina Gestrin
pääsihteeri

Mats Brandt
puheenjohtaja
Folktingetin hallintovaliokunta

Kristina Beijar
hallintoasioiden asiantuntija